

"Umumî kanunların tazyikatları ve hâdisatın tehacümatı altında ağlayan ve sızlayan o sevimli memlûklerine,.." Ağlattırarak umumi kanunların nedeni, hikmeti nedir, izah eder misiniz?

Umumi kanunların ağırlığı ve baskısı, zayıf ve aciz olan insanı zayıf ve aciz olmayan Allah'a itmek, onun şefkat ve merhamet kucağına sevk etmek için tanzim edilmişlerdir. İnsan açısından her bir musibet ve ağırlığa bu nazarla bakabiliriz.

Mesela, yağmursuzluk veya kuraklık bazen ağır bir kanun olur, insan bu kanunun altında ezilir sıkılır; sonra ellerini açıp Allah'a dua etme ihtiyacı hisseder. Şayet bu kanun ve onun ağırlığı olmasa, insan Allah'a iltica etme ihtiyacını hissetmeyecekti. İşte bu yüzden Allah kainatta umumi kanunlar koyup, bu kanunlar altında insanlığı sıkarak kendi isim ve sıfatlarına iltica ettiriyor ki zaten insan açısından ibadet ve kulluğun esası da bu noktadır.

Özetle, Allah kainatta muazzam bir sistem ve intizam kurmuş ve bu sistemin külli ve cüzi şeyler için durdurulmayan prensipleri var. Bu külli kanunlar, bazen insanı zora sokup insan üzerinde büyük bir baskı oluşturuyor. İnsan bu kanunları değiştirmeye muktedir olamadığı ve bu kanunlar karşısında ezileceği hengâmede, Allah hususi şefkat ve yardımı ile insanın imdadına yetişiyor. İnsanın o kanun çarkı altında ezilmesine müsaade etmiyor.

Aslında o çarkın ağır ve baskıcı olmasının bir hikmeti de insanı hususi şefkate ve iltifata yönlendirmektir. Yani insan o kanunun ve sistemin baskısı altında kalmaktan bunalıp, İlahi rahmet ve şefkate firar ediyor ve Allah'ı isimleri ile tanıma fırsatı buluyor.